

เรียวมะในสังคมยุคใหม่

แปลโดย: รับลอร์ค เลิศในสัตย์

คอนนัคคอนมบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
orbusiness@hotmail.com

ท่านที่ได้เริ่มชมภาพยนตร์ซีรีส์ใหม่ของญี่ปุ่น “เรียวมะ..จอมคนพลิกแผ่นดิน” เมื่อเร็วๆ นี้ ก็จะมีคำถามว่า เรียวมะนี่คือใคร มีความสำคัญอย่างไร เรียวมะนี้มีชื่อเต็มว่า ซากาโมโตะ เรียวมะ (เรียวมะ เป็นชื่อตัว แปลว่า ม้ามังกร (龍馬) เกิดเมื่อปี ค.ศ.1835 เสียชีวิตด้วยวัยเพียง 33 ปี ในปี 1868 ช่วงนั้นเป็นช่วงปลายระบบโชกุนที่เอโดะ (โตเกียวปัจจุบัน) กำลังจะเกิดการปฏิวัติเมจิ (สมัยเมจิเริ่มปี 1871) เรียวมะเป็นซามูไรระดับล่าง ในแคว้นโตสะ (จังหวัดโคจิ ทางตอนใต้ของเกาะชิโกกุในปัจจุบัน) เรียวมะหนีจากแคว้นโตสะ ไปเป็นซามูไรพเนจร เพื่อเรียนรู้ศิลปะการต่อสู้และวิวัฒนาการสมัยใหม่ที่เอโดะ พบกับกลุ่มคนต่างๆ ที่เป็นแกนกลางในการปฏิวัติเมจิ และก้าวสู่ตำแหน่งสำคัญ หลังการปฏิวัติ เรียวมะคงจะมีบทบาทมากกว่านี้ หากว่าไม่เสียชีวิตเสียก่อน

เรียวมะ เป็นคนบ้านนอก แต่สามารถมองการณ์ไกลไปได้ว่า หากญี่ปุ่นจะพัฒนา สิ่งแรกคือ ต้องมีกองเรือที่สามารถไปต่างประเทศได้ หรือหมายความว่า ต้องมีการสื่อสารกับต่างประเทศ ขณะเดียวกันต้องมีกองเรือที่มีอาวุธทันสมัยพอที่จะรบกับต่างประเทศและที่สำคัญต้องพร้อมที่จะเปิดประเทศ (การปฏิวัติเมจิ ล้มระบบโชกุน ทำให้ญี่ปุ่นสามารถเปิดประเทศและนำมาสู่การนำเข้าอารยธรรมและเทคโนโลยีจากต่างประเทศอย่างมากมาย)

เรียวมะ มีอนุสาวรีย์อยู่ทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าจะที่บ้านเกิด ที่โตเกียว หรือที่เกียวโตซึ่งเป็นที่เสียชีวิต เป็นที่รู้จักของทุกๆ คน ไม่ว่าจะคนยุคใหม่ หรือยุคเก่า ภาพยนตร์ซีรีส์ดังกล่าว ได้ฉายเมื่อต้นปี 2010 ผู้เขียนได้ไปญี่ปุ่นเมื่อเดือนเมษายน 2010 รู้สึกสงสัยอย่างยิ่งว่า ตามที่ต่างๆ มีขายสินค้ารูปเรียวมะอยู่เต็มไปหมด ภายหลังจึงรู้ว่า เพราะอิทธิพลของภาพยนตร์นี้นั่นเอง แต่ก็ไม่วายสงสัยว่า ทำไมจึงมาฮิตหรือสร้างภาพนวมของเรียวมะอีกครั้งในยุคนี้ (ในช่วงทศวรรษ 1980 ก็เคยบูมอย่างมากครั้งหนึ่ง จากเรื่อง “เรียวมะ งะ ยูคุ” เป็นนิยายอิงประวัติศาสตร์ของชิบะ เรียวทาโร่)

ในภาษาญี่ปุ่นมีคำ 2 คำที่กำลังจะขาดหายไปจากสังคม ถึงแม้ว่าคำศัพท์นั้นจะยังคงอยู่ก็ตาม คือคำว่า 志士 (อ่านว่า “shishi” shi ตัวแรกแปลว่า เจตนารมณ์อันแน่วแน่ shi ตัวหลังแปลว่า นักรบ

รวมความคือ นักรบผู้มีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ หรือมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านี้คือ ผู้ที่ยอมเสียสละเพื่อชาติ (ภาษาอังกฤษ แปลว่า Patriot) อีกคำหนึ่ง คือคำว่า 自律 (อ่านว่า Jiritsu) แปลว่า Self-control การควบคุมตัวเอง หรือการมีเจตนารมณ์เป็นอิสระจากข้อจำกัดภายนอก

กล่าวกันว่า สังคมญี่ปุ่นขาดแคลนบุคคลประเภทที่ว่า สามารถปฏิรูปเพื่อทะลุทะลวงแก้ไขปัญหาที่วิกฤติในปัจจุบัน คำว่าสังคมนี้ ไม่ได้หมายถึงสังคมโดยภาพรวม แต่เน้นถึงสังคมภายในบริษัทที่ต้องการบุคคลแบบ Shishi และแบบ Jiritsu การที่จะสร้างบุคคลแบบดังกล่าวนี้ได้ จะต้องมีการให้เข้าเรียนในสำนักดังเช่นที่เรียวมะ เคยเข้าฝึกในสมัยก่อน เพื่อกล่อมเกลา ความอดทน ความมีระเบียบวินัย ความมีพลัง กำลังและจิตวิญญาณอันแน่วแน่ (สำนักนี้คือคำว่า 塾 (Jyuku หรือ Coaching school) สำนักในยุคหลังที่มีชื่อมาก คือ สำนักเศรษฐศาสตร์ การเมืองมัทสึชิตะของมัทสึชิตะ โคโนะสุเกะ (ผู้ก่อตั้งกลุ่มมัทสึชิตะที่เปลี่ยนเป็นพานาโซนิคในปัจจุบัน) สำนักนี้ได้สร้างนักการเมืองรุ่นใหม่ขึ้นมามากมายหลายคนและเริ่มโดดเด่นในรัฐบาลพรรคประชาธิปไตย ปัจจุบัน บริษัทหลายๆ แห่งก็หันมาสนใจการตั้งสำนักขึ้นภายในบริษัท แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

มหาวิทยาลัย หรือ Business school ก็เริ่มที่จะทำการฝึกอบรมเพื่อสร้างบุคลากรประเภทนี้ เป้าหมายหลัก คือ การทำ "Action

running" ที่ทำให้คิดแผนมาตรการ การแก้ไขปัญหา สำหรับเรื่องใดเรื่องหนึ่งภายในองค์กรของตนเองที่แท้จริง แต่ก็ยังไม่ได้ประสบความสำเร็จมากนัก

มีบริษัทหนึ่งที่ทำให้ความจริงจังกับเรื่องนี้จึงมีโปรแกรม Action Running ก็คือ บริษัท Sasebo Heavy Industry ซึ่งเป็นบริษัทต่อเรือขนาดกลาง ได้เริ่มทำ "สำนักศึกษาปฏิรูป SSK" เอาพนักงานรุ่นหนุ่มสาวมาทำการฝึกอบรมเพื่อสร้างให้เกิดการปฏิรูป เพื่อแก้ทางอนาคตของบริษัท โดยมีหลักสูตรระยะเวลา 2 ปี ทุกๆ เดือนจะใช้เวลา 1-2 วัน ฝึกฝนทางด้านการพัฒนา การออกแบบ การจัดหา รวมทั้งที่สำคัญคืองานการผลิต โดยมีพนักงานวัย 20 ตอนปลายและ 30 ตอนต้น เข้าร่วมกว่า 30 คน การเรียนไม่ใช่เรียน Lecture ฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่ Action Running นั้นหมายถึง การเอาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการบริหารมาเป็นหัวข้อ ผู้เข้าเรียนจะต้องจับเป็นกลุ่มเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง จึงเป็นทั้งการปฏิรูปงานและการสร้างบุคลากรไปในตัว วิธีการนี้ เดิม GE เคยทำในโปรแกรม "Work out" เพื่อสร้างและคัดสรรผู้ที่จะเป็น Leader มาแล้ว บริษัท SSK นี้มีประวัติศาสตร์ยาวถึงกว่า 60 ปี มีความเชื่อมโยงกับกองทัพเรือญี่ปุ่นเป็นอย่างดี แต่ก็ต้องประสบวิกฤติการแข่งขันกับธุรกิจต่อเรือของเกาหลีในระยยะหลัง ประวัติศาสตร์ที่ยาวนานทำให้ พนักงานส่วนใหญ่เป็นประเภท "รอดคำสั่ง"

การปฏิรูปก็คือ การที่พนักงานนั้นคิดเอง นำเสนอ เมื่อผ่าน ก็ลงมือทำอย่างจริงจัง การที่จะให้มีภาพความมุ่งมั่นเช่นนั้นให้ได้ก็จะต้องเปลี่ยน Mind ของพนักงาน จากการทุ่มเททำให้ได้ผลขึ้นมาบ้าง จิตสำนึกของพนักงานมีการเปลี่ยนแปลง มีการนำเสนอมากขึ้น แต่เรื่องที่น่าเสียดายยังเป็นเรื่องที่อยู่ใกรอบของการไต่เต้าเท่านั้น ยังไม่สามารถที่จะเป็นการปฏิรูปบริษัททั้งบริษัทได้

ในญี่ปุ่นยุคใหม่นี้ เป็นยุคแห่งความสงบ สุขสบาย คนรุ่นใหม่ขาดการคิดนอกกรอบ ขาดการคิดเพื่อปฏิรูป ขาดจิตวิญญาณการเป็นนักรบผู้ซื่อสัตย์อย่างเรียวมะ ถึงแม้ว่าภาพยนตร์ประวัติของเรียวมะ จะออกมาสร้างปรากฏการณ์อะไรบางอย่าง แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการปฏิรูปอย่างแท้จริง แต่หายหน้าจากแผ่นดินไหวสึนามิครั้งนี้ คงจะทำให้มีการปฏิรูปบางอย่างขึ้น ดังคำว่าสถานการณ์จะสร้างวีรบุรุษ

